

ETNOGRAFYA MÜZESİNDEKİ ALEMLER

Yazı Kısmını hazırlayan:
Hamit KOŞAY

Resimlerini yapan
Perihan ÇETİN

İslâm Ansiklopedisi (Cilt: I sah. 297) de *alem* sözünü şu şekilde tarif eder:

"*Alem* (Arapça) cem'i *a'lam*, yol gösteren işaret, bayrak. (İkinci mânada Arapçada *liva* ve *rayet* kelimeleri de kullanılır).

İslâmiyetten evvelki devirlerde de her kabilenin bir bayrağı vardı ve her bayrak, bezinin rengi ile, diğer kabilelerin bayraklarından ayrılırdı. Bayrak mızrağın ucuna bağlanır ve harpte bizzat kumandan tarafından taşınırdı. Peygamberin de bir bayrağı vardı ki ismi "ukab idi..."

Türk Ansiklopedisi ise dar mânada *alemi* şu şekilde tarif eder. (Cilt: 2 sah: 37): "*alem*, yapı kubbeleri ve minare külâhları üzerine kaplanan kurşun levhaların tepede birleşen kısımlarındaki açıklığı örtmek ve bu suretle rüzgârların kurşunları kaldırmasına engel olmak için ağızlarına, kapak gibi ağırca bir şey koymak ve aynı zamanda okubbe külâhın şekline bir güzellik vermek için konulan ay şeklinde sivri tepeliktir."

Sanat Ansiklopedisinin *alem maddesinde* verdiği izahlara göre (Cilt: 1 sah. 41) eski Türkler umumiyetle çadır ve binaların tepesine gerek tezyini mahiyette ve gerekse kötü ruhlara ve nazara karşı tılsım olarak bir sırığa geçirilmiş yuvarlaklar şeklinde tepelikler koyarlardı ki bunlara *moncuk* veya *boncuk* denirdi. Ötedenberi devam eden bir geleneğe diğer inşaat ve bedii sebepler katılarak alemlerin bugüne kadar devam etmesine ve minarede mühim bir unsur haline gelmesine sebep olmuştur.

Türklerin bu gibi tepeliklere *moncuk* dediklerini bazı eski metinlerde görmekteyiz. Böyle tepelikler *Budi* dinine ait mabetler ve *Ustupa*'ların tepesinde de görülür. Cami ve minarelerin tepesine konulan *alemlere* Arapların da *moncuk* dediklerini Arapça lûgatlerden öğreniyoruz. Türk lehçelerinde çok defa M harfi B ye değiştiği cihetle *boncuk* sözü ile *moncuk* arasında bir fark olmadığı aşikârdır. İslâmiyetten sonra Türkler bu eski tâbir yerine daha İslâmî buldukları *alem* sözünü almışlardır. Araplar ise *alem* demeyip *moncuk* demişlerdir. (**)

Alemler sade kubbe ve külâh tepelerine de-

(**) Türklerin kullandığı Arapça *entiye* yerine Araplar aynı şekilde *burnot* (burun otu derler). H. K.

ğil, sancak ve tuğların da gönderleri tepesine takılırdı. Bugün de hâlâ bayrak ve sancakların tepesine ya ay veya *alem* konulmaktadır.

Gerek sancak ve gerek kubbe ve minare külâhları tepelerine takılan *alemler* muhtelif memleketler ve zamanlara göre türlü şekiller almıştır. Esas itibariyle şakûli bir mihvere üstüste geçirilmiş boncuk gibi yuvarlak kısımları havi bir mihverle bunun tepesine oturan bir *hifâl* veya iki uçları dışarıya *kıvrık boynuz* şeklinde bir parça veyahut *üç yapraklı bir zambağa* benzeyen ve boynuz şekline tamamen intibak eden tezyini bir örgeden (motiften) ibarettir. Bunlar ya bakırdan içi boş olarak veya taştan yontularak yapılmışlardır.

Bakırdan olanlarının üstüne altın yaldız sürülür. Küçük sancak alemlerinin gümüşten veya pirinçten yapılmış olanları da vardır. Kubbe ve minarelerin alemleri binanın büyüklüğüne uyar bir nisbette yapılır. Büyük camilerde bu alemlerin yüksekliği bazen beş altı metreyi bulur. Kalın bakır levhalardan içi boş bir kazan gibi ve muhtelif parçalar halinde yapılan bu alemler birbirlerine perçinlenerek tutturulur.

Alemi vücade getiren bu parçalara aşağıdan yukarıya doğru şu isimler verilir: 1. *Küp*, 2. *alt bilezik*, 3. *armut*, 4. *boyun*, 5. *üst bilezik*, 6. *ay*. (Resim: 1).

Bu muhtelif parçaların şekil ve nisbetlerine göre alemlerin de şekilleri değişir.

Alemlerin en göze çarpan kısmı tepesindeki aydır. Daima bir yüzü kâbeye karşı konan, yani iki kollarından geçen satha amut bir hat kâbe istikametini gösterir. Bazı tekkelerin kubbelelerinde ait olduğu tarikatın alemi olan sikké şekillerine de rastlanmaktadır. Konya'da Mevlevî sikkesi şeklinde bazı alemler görülür".

Kanaatimize göre alemlerin teşekkülüne esas olan *sembol* yazıdan da önce ve insanlık tarihi kadar eskidir. Ötedenberi din ve sanat yekdiğerleriyle sıkı sıkıya bağlıdır. Eskiden ve halde olduğu gibi gelecekte de bu böyle olacaktır. Ekseriya din, sanata hayat ve fikir katmıştır. (Prof. Dr. Hans Richter: Zur Architekturplastik "Symbol Bern 1930"); Eski Mısırlılar *alem* olarak ilâhlarının ve mukaddes hayvanların suretlerini taşırlardı. Asurluların alemi boğa ve-

ya Semiramisin efsanelerini hatırlatan bir güvercindi. Keyhüsrev'in alemi kartaldır. Atinalılar alem olarak Atina şehrinin hamisi ve mabudesi olan Athena'nın heykelini taşırlardı. Tebliler Sfenks ve Hipogrifi kabul etmişlerdir. Romalılar ilk sıralarda bir mızrağın ucuna bağlı bir demet ottan ibaret bir alem kullanmışlardı. Marius'dan sonra her lejyonun altın veya gümüşten yapılmış, kanatları açık, pençesinde bir yıldırım tutan, kartal şeklinde alemleri vardı. Her "Kohort" ve her "Manipul" hususi sancaklar taşırlardı. Hıristiyanlığı resmî din olarak kabul eden imparator Konstantindenberi sancaklar üstüne alem olarak bir haç konuldu. Bizans İmparatorları iki başlı kartalı alem ittihaaz etmişlerdi. Roma İmparatorluğunu istila eden Barbarların da alemleri vardı. Bunlar umumiyetle vahşi hayvan şekilleri idi. Gollerin remzi ve alemi *boğa, ayı, kurt ve yaban domuzu* idi. Fransızların başlıca alemleri Saint Martin'in örtüsü idi. Sonra St. Denis'in bayrağı ve *zanbak çiçeği*, ihtilâl esnasında *horoz*, I. Napolyon zamanında Roma Kartalı idi. (Sanat Ansiklopedisi Sah. 30-40). Alaca Höyük Hükümdar mezarlarında eski bronz çağı katlarında (takriben milâttan önce 2300) bulunan alemlerde güneş kurslarının *geyik veya yırtıcı hayvan* ve zeminde boynuz ile ifade edildiğini görüyoruz. Semaya delâlet eden güneşin mânası sarih ise de boynuz ötedenberi kuvvet ve kudret timsali olarak kabul edilmiştir. Fakat bunun, üzerinde yaşadığımız yeri (arazi) temsil etmesi de mümkündür. Bu eserlerle birlikte bulunan ve kadınlık uzvu bir ügenle tebarüz ettirilmiş figürinler de şüphesiz bereket ve çoğalma ilâhesinin sembolüdür. Hititlerin kanatlı güneşi ile çifte başlı kartala muhtelif Hitit kabartmalarında ve heykellerde rastlanmaktadır. Çifte başlı kartal daha sonra Selçuk Mimari eserlerinde, Osmanlı mezar taşlarında, hattâ Anadolu kilimlerinde de görülmektedir. (Etnoğrafya Müzesindeki belgeleri mukayese ediniz). Kargamıştan getirilmiş bir Hitit kabartmasında (Milâttan önce 8 asır) kanatlı güneş, ay ve yıldız birlikte görülmektedir.

Türklerin millî Sembolleri: "Millî arma garnamesi, Maarif Vekâleti 1926" adlı eserin telifi vesilesiyle Türklerin millî sembolleri üzerinde durulmuş ve neticede eskiden olduğu gibi ay yıldız üzerinde karar kılınmıştır.

Profesör Ahmet Zeki Velidi'nin blidirdiğine göre: Selçukilerde Karakuş, Şir ve Hurşit; İlhanilerin meskûkatında suvari sureti, iki eliyle Hilâl tutmuş bir adam, arslan veya güneş ve her ikisi beraber olarak Şir ve Hurşit, Karakuş, deve resimleri veyahut on iki senelik Türk takvimindeki hayvanat tersim edilmiştir. Altun orduda tarak; Timurlengin mühründe (Fransız

Kıralı VI. Şarl'a gönderilen mektubda) üç halka ve buna müşabih şeyler tersim edilmiştir. Fakat bunların hiçbirisi daimi surette müstamel olan millî Umumi Türk remzi değildir. Türklerin iptidai tarihine ait efsaneler arasında kurt hikâyesi Türk edebiyatında defatle tanıtılmıştır. Kurt, Gök Türklerde olduğu gibi bazan valde, Uygurlarda olduğu gibi bazen pederdir. Oğuzlarda Kurt Türk Hanları ile Türk kaviminin müşkül zamanlarında ahrikûlade halas ve fütühat yolları gösteriyor. Göktürk Hakanlarının bayraklarında kurt başı kullandıkları, Çin İmparatorlarının Göktürk Hakanlarına kurt başlı bayrak hediye ettikleri herkesin malûmudur. Şir ve Hurşit 637 (Hicri) senelerinden başlayan Rum Selçuk sikkelerinde bulunur.

Kuş ve hayvanlardan bazıları, Türk Hakan sülâlelerinde totem resmi ve aile damgaları, devlet arması hizmetini ifa etmiştir. Cengiz sülâlesinin alâmeti *Arkar* (Ahunun bir cinsi) idi. Cengiz sülâlesinin bu totemi eski Gök Türklerden kalmaz. "*Uluhan Ata Bitiği*" adlı kitaba göre Altun Han sülâlesinin aşikâr kuşu *Tuğrul* ve Tatar sülâlesinin hami kuşunun adı *Kerkenes*'dir. Hilâl de Türklerin millî remzidir. Cengiz Han bayrağı beyaz zemin üzerine siyah hilâl sureti idi. Evlâdı zamanında İran, Türkistanı deştte ekseriya mızrak başında istimal olunurdu. Hilâlin Selçukilerde devlet alemi olarak istimali isbat edilemezse de Osmanlı sülâlesi müessisi Osman Gazinin *akbayrak* ve *hilâl* suretini istimali İlhanilerle olan münasebetine bir delil teşkil eder. Eski asırlarda Yunan, Ruma, İrankı ve diğer kavimlerde hilâlin istimal oluşundan kat'i nazar Kurunuvusta ve ahirede de hilâlin bilhassa Türk Mogol alâmeti milliyesi olduğu muhakkaktır."

En eski Türklerde kabile teşkilâtını tetkik eder isek bu teşkilâta sancağın da rolünü görebiliriz. Bundan başka en eski Türklerde kabile teşkilâtıyla karışık olmak üzere Totemizin de mevcut olduğunu biliyoruz. Türk kabileleri için de kabile teşkilâtına dair en ziyade vesaik bulunamı Oğuz kabilesidir. Oğuzlar üçer kabileden müteşekkil olmak üzere iki büyük kısma ayrılmışlardır. Bu kabililer arasında siyasî ittihat vuku bulunca (Oğuz) namını almışlardır ki (kabileler) demektir. Her kabilenin av kuşlarından ibaret bir totemi vardır. Bu kuşlar mukaddes sayılırlar, avlanmazlar, eti yenmez idi. Bu altılı teşkilâttan sonra yirmi dörtlü teşkilât zamanında *tamga* dahi vücade gelmişti. *Tamga* kabilenin bir nevi hususî arması mahiyetinde idi. Kabilenin veya cemaatin bu umumi armasından mağda birde hükümdarın hususî arması var idi ki Reis emrini verdikten sonra emrini tebliğ edene tamgasını havi bir de *ok* verirdi.

Emri tebellüğ eden adam da okun ucundaki tamga'yı görünce bunun reis veya hükümdar tarafından olduğunu anlardı. Oğuz Türkleri bu tamga'ya tuğrağ derler ki, bilâhare batı lehçesinde tuğra olmuştur. Selçuk Türkleri Oğuzların Kınık boyundan idiler. Onların totemleri *Çakırkuşu* idi. Komanların (Kun)ların armasında: mavi çemenlikde taç giymeğe ve hücumu müheyya ayakda duran bir *arslan*, üstünde bir *yıldız*, altında bir *bütün ay* bulunuyordu. Tokyo namı altında bilinen Türkler bayraklarında bir *kurt başı* taşırlandı. Lâtince bir kaynağa göre Atilanın yahut Hunların bayrağında *Astur* (Sungur?) isminde bir kuşun resmi bulunuyordu ki bu kuşun başında bir taç var idi. (Hüseyin Namık Orkun aynı eser sayfa: 39-41 ve 59). Etnoğrafya Müzesinde tekkelerden gelen eserlerde Osmanlı Hükümdarlarına has *tuğra* şeklinin Mevlevî ve Bektaşiler tarafından taklit edildiğini göstermektedir. Bunun bir nevi manevî hükümdarlık mânasına geldiği şüphesizdir. İlk devirlerde Bektaşilik Yeniçeriliğin teşekkülüne hizmet ettiği ve orduda büyük nüfuza sahip olduğu, bazı hükümdarlar Mevlevî tarikatine intisap ederek şeyhlerin elinden kılıç kuşandıkları için bu eşitlik bir dereceye kadar müsamaha ile karşılanmıştır.

ETNOGRAFYA MÜZESİNDEKİ ALEMLERİN KAYITLARI

481. a. b. c. Alem. safihası. Demirden olup; kenarı piriştir. Üzeri Allah yazılı ve piriçle tamir edilmiştir. Yük: 78.5 cm. Hacibestağtan.
482. a. Alem. Bakır. Allah ibareli ve Şedde-
li. Yük: 42 cm. İstanbul Emirgân dergâhından.
483. a. Alem. Princi. Kaidesinin topu ezik ve kursu tutan yeri dilimli olup perçinle tutturulmuştur. Zirvesi eksiktir. Sağında "Ya Muhammed, Ahi Ervan, Şeyh Mahmut ibni Abbas-i Ekber sene 234". Diğer yüzünde: aynı ibare. Yük: 36 cm.
484. Alem. Piriç. Safiha şeklinde. Üzeri "Ya Allah, Ya Muhammed" ibareli. Yük: 52 cm. Seyyid gazi. Eskişehir.
485. a. b. Alem. Princi safiha şeklinde. Sağda mütehidül merkez daireler içinde: "Ya Allah, Ya Muhammed, Ashabı Kehif" adları ve Hulafayı Raşidin adları yazılı. Solda: "Ya Allah, Ya Muhammed, Hulafayı Raşidin ve Nasrün Men Allahi ve fethün Karib ve Beşşir-il Müminin" ibaresi ile arada Baba ismi yazılı.
486. a. Alem. Piriç. Yük: 32.5 cm. Karşılıklı "Ya Muhammed" ibareli.
487. Alem. Bakır üzerine cıva yaldızlı armut şeklinde zirvesi zülfekarlı, kursu iki demir ejder çevirmektedir. Sağda: Auzü besmele ile "İnna

fetehna lek fethan mübina. liyegafure lek Allah" süresi. İki çatal arasında "Ya Muhammed" yazılı bu yazı altında mihr-i Süleyman içinde: "Ya Allah, ya Muhammed, ya Ali, La feta illâ Ali, la Seyfe illâ zülfikar Ser-i duvaz imam-i çahardeh ma'sum-i pak". Solda: "Allahumme Salli 'ala el-nebiyye-i ve el'-vasi ve el-bitevellü ve el-Fatih ve el-Sincar ve el-Bakii ve el-Kari ve el-Kâzım ve el-Riza ve el-Taki ve el-Nefi ve el-Askeri ve el-Hadi sahib el zaman Kutb-i devran salavat-i rahman aleyhim acmain birahmetika ya erhame el-rahimin ve elhamdü-lilah rabbi el-alemin. Haza sancag (1) mübarek hazret-i Sultan Seyyid Battal Gazi rahmetullahi aleyhi vasi'a.

Katebehü fakir el- hakir derviş Sefer Piriçlepi Gulâm Sultan-i Seyyid Gazi Veli. Yük: 47 cm.

Sağ yüzünde 29 uncu ayet:

اعوذ بالله من الشيطان الرجيم بسم الله الرحمن الرحيم
انا فتحنا لك فتحاً مبيناً . ليقر لك الله ماتقدم من ذنبك
وما تأخر وتم نعمته عليك ويهديك صراطاً مستقيماً .
وينصرك الله نصراً عزيزاً . نصر من الله وفتح قريب
وبشر المؤمنين يا محمد .

يا الله . يا محمد . يا علي . لافتح الا على لا سيف
الا ذوالفقار . سر دواز امام جهارده معصوم پاك .

Sol yüzünde

الهم صلى على النبي والوصي والبتولى والفظين والسنجاري
والباقر واماقرى والكاظم والرضا والتقى والسكرى
والهدى (والمهدي) صاحب الزمان قطب دوران صلوات
رحمان عليهم اجمعين برحمتك (mükerrer) يا ارحم الراحمين .
هذا سنجاغى مبارك حضرت سلطان سيد بطال غازی
رحمة الله عليه رحمة واسعة .
کتبه فقير درویش سفر پرلیلی غلام سلطان سب غازی ولی .

488. Alem. Demir. Yük: 43.5 cm. Ortada dokuz köşeli yıldız ve ucu çatalı.

490. a. Alem. Ucu demir; sapı dökme piriç. Yük. 22 cm.

491. a. Alem. Piriç. "Ya Allah" ibareli. Yük: 33 cm. Seyyid gazi türbesinden. Eskişehir.

492. a. Alem. Piriç, üstü teneke. Altı sarı, ayyıldız beyaz teneke. Yük: 35 cm.

494. a. Alem. Piriç. "Ya Allah" yazılı. Yük: 14.5 cm.

499. Alem a. b. Piriçten. İki süslü top üzerine karşılıklı ay ve yıldız çift kursu oturtulmuştur. Zirvesinde ayrıca bir hilâl vardır. Yük: 55 cm.

500. a. b. c. Alem. Bakır yarım şamdan. Üzerinde bakır "Allah" ibareli alem oturtulmuştur. Yük: 38 cm.

501. Alem. a. b. c. d. (Sancak başlığı) üstü yıldızlı piringten. Zirvedeki pelit meyvesi yaprağı gümüşten, dibinde iki halkası olan üstüvane şeklindedir. Yük: 26 cm.

506. a. b. Alem. Demirden iki ejder tarafından tutulan uzunca yaprak biçimi bir safihadan ibaret olup altın yıldızı ve yazıları tamamen silinmiştir. Yük: 84 cm.

507. Alem. Piringten yaprak biçimi safiha üzerinde altın yıldızla sağda: "Allah, Muhammed, Ali, Nasrünün Allah-ı ve fethün Karib. ve beşir-il müminine. ya Muhammed, ya Ali" yazılı. Solda: "Sultan Seyid Gazi. Allahumme Salli Muhammed ve Ali"den sonra on iki imam adı yazılı ise de siliktir. Yük: 59 cm. Eskişehir Seyitgaziden gelmiştir.

509. Alem. Piringten dündara takılacak yeri vidalı olup safihası uzunca yaprak şeklindedir.

SAĞDA:

Besmele:

Nasrun min Allah-ı ve Fethün Karib
Ve beşir el-mu'minin-e ya Muhammed
Allah, Muhammed, Ali, Ya Ali, Ya
Ali ya Ali O! Muhammed
Mustafadır enbiyalar serveri
Şahimerdan geldi önce çekti
Yıktı Hayberi Hatice Hakka
Yakındır Fatimanın anası
Hasanı, Hüseyini sevdi kanar
Oldu kolları Şah-i
Hüseyinin göznuri Şah-i
Zeynelabidin ol Muhammed
Defterinden Cafer açtı
Defteri Musa Kâzıma
Kurşun akıtan Mervan-i her.
Ben imam-ı heştin kuliyyam.

SOLDA:

Kemterinin kemteri Musa
Riza Hüsü içinde
Pür Kemâl ender Kemâl ol
Muhammed Taki dedi bize
Doğru haberi Alinin
Aynı Alidir Alidir
Gayri değil Bil Hasan
El-Askeridir evliyalar
Behteri Zülfikar elinde Mehdi
Düldüle oldu suvar hak
Taala emrile geldi çekti
Leşker-i Yezide koptu kıyamet
Mümininin bayramıdır kes leşini
At yabana canı cehennem fi nari
Koyun Abdal sana kandan bunları

Metheylemek her karınca kaderince

Sana yeter miktarı

"Sahibül Sultan Seyyid Gazi" Eskişehir Seyit
Gazi Türbesinden Yük: 52 cm.

No. 509 Sağ tarafta:

بسم الله الرحمن الرحيم	—	۱
نصر من الله وفتح قريب	—	۲
وبشر المؤمنين يا محمد.	—	۳
الله . محمد . على يا على يا	—	۴
على يا على اول محمد	—	۵
مصطفى در انبيال سروري	—	۶
شاه سردان کله ای) اوکجه چکدی	—	۷
يقدی خبیری خدیجه حقه	—	۸
يقيندر فاطمه نك آنسی	—	۹
حسنی حسینی سودی قز	—	۱۰
اولدی قوللری شاه	—	۱۱
حسینک کوز نوری شاه	—	۱۲
زین العابدین اول محمد	—	۱۳
دفترندن جعفر اچدی	—	۱۴
دفتری موسی کاظمه	—	۱۵
تورشون آقدن مروان خر	—	۱۶
بن امام هشتم قولیم	—	۱۷

No. 509 Sol tarafta:

کترینک کتری مو	—	۱
سی ریضا (رضا) حسن اچنده	—	۲
پرکمال اندرکمال اول	—	۳
محمد تقی دیدی بیزه	—	۴
طغری خبیری علنک	—	۵
عینی علیدر علیدر	—	۶
غیری دککل بل حسن	—	۷
العسکریدر اولیال	—	۸
بهتری ذولمقار النده مهدی	—	۹
دلده اولدی سوار حق	—	۱۰
تعالی اسریله کله چکدی	—	۱۱
لشکری یزیده قوبدی قیامت	—	۱۲
مؤمنک بایرامیدر کس لشیقی	—	۱۳
ات بیانه جان جهنم فی ناری	—	۱۴
قورین ابدال ساگه قندن بونلری	—	۱۵
مدح ایلک هر قرنجه قدرنجی	—	۱۶
شوکه بیتر مقدراری	—	۱۷
صاحبه سلطان سید غازی	—	۱۸

4180. Sancak alemi, Demir, üzeri yeşil boyalı, "Allah" ibareli. Yüksek: 28 cm. Adanadan.
4182. Sancak alemi. Pirinç. Çift "Ali" ibareli. Yüksek: 34 cm. Gen: 11 cm. Adanadan.
4183. Sancak alemi. Demir, üzeri sarı cilâli. Yüksek: 53 cm. Adana'dan.
4184. Sancak alemi. Pirinç; dökme. "Ya Allah; Ya Muhammed" ibareli. Yüksek: 40 cm. Gen: 18 cm. Adana.
4185. Sancak alemi. Bakır; el biçiminde. Yüksek: 19 cm. Adana'dan.
4186. Sancak alemi. Pirinç. 1315 tarihli. Yüksek: 20 cm. Adana'dan.
4403. a. b. Alem. Pirinçten. Döküm olup kafesvari safiha üzerinde: "La İlähe İllallah Muhammed El-Resu ul-Allah" yazısı bulunmaktadır. Yüksek: 57 cm. Kastamonu müzesinden gelmiştir.
4404. a. b. Alem. Pirinçten, döküm olup kafesvari safiha üzerinde: 4403 de olduğu gibi "Kelime-i Tevhit" yazısı bulunmaktadır. Yüksek: 58 cm. Kastamonu'dan gelmiştir.
4405. a. b. Alem. Pirinç. "Kelime-i tevhid"li. Başında hilâl var. Uz: 67 cm. Kastamonu.
4407. a. Alem. Pirinçten dökme olup kafesvari safihada 4403 de olduğu gibi "Kelime-i Tevhit" yazısı bulunmaktadır. Kaidesi noksandır. Mevcut Yüksek: 41 cm. Kastamonu'dan gelmiştir.
4408. Alem. Bakır levha oyularak kafesvari işlenmiştir. Üstündeki "Ya hay" ibareli zirve tamirde ters olarak konmuştur. Safihanın üstte iki çıkıntısı kırılmıştır. Üslûplaştırılmış ejder kıvrımı iki madalyon teşkil etmektedir. Üçüncü bölümdeki yazılar:
- 1 — El-mülkü lillâh, el vahid, el-kahhar
2 — La ilâhe İllallah
3 — Muhammed Resul el Allah
- Yük: 67 cm. Kastamonu'dan gelmiştir.
4409. a. Alem. İki katlı pirinç, sapı ekli ve lehimli. "Kelime-i Tevhit" li. Uz: 57 cm. Kastamonu'dan gelmiştir.
4410. a. Alem. Büyükçe pirinç topuz üzerine dökme kafesvari safiha işlenmiştir. Zirvesindeki küçük safihada "Ya Allah", yazısı bulunmaktadır. Topuz üzerinde: "Sahibühü El-Şeyh Ahmet Zuhdi Sene 1214 Recebi Şerif guresinde" ibaresi vardır. Yüksek: 52 cm. Kastamonu'dan gelmiştir.
4411. a. Alem. Pirinçten dökme safiha müvazi dairelerle süslü topuz üzerine oturtulmuştur. Safihada "Kelime-i Tevhid" bulunmaktadır. Zirvesinde bir hilâl vardır. Yüksek: 65 cm. Kastamonu'dan gelmiştir.
4412. a. b. Alem. Pirinç, çiçek işlemeli, kırık, başında "Ya Allah" yazılı. Uz: 49 cm. Kastamonu'dan.
4413. a. b. c. Alem. Pirinç. Topuzlu, "Kelime-i Tevhit"li. Topuzu iki parça. Uz: 49 cm.

4414. a. b. Alem. Pirinç, topuzlu "Ya Allah Muhammed Ali" yazılı. Uz: 40 cm. Kastamonu.
4415. a. b. Alem. Safihası pirinç olup kafesvari oyulmuştur. Ortasında: "Allah" ibaresi bulunmaktadır. Yüksek: 37 cm. Kastamonu'dan gelmiştir.
4417. a. b. c. Alem. Sarı teneke topuzlu; "Allah" ve "Kelime-i Tevhid"li. Topuzu iki parça. Uz: 49 cm. Kastamonu.
4418. a. Alem. Pirinç. Topuzlu "Allah" ve çift "Ali" ibareli. Uz: 30 cm. Kastamonu.
4419. a. b. Alem. Pirinç, topuzlu, başında halka şekli var. "Ya Allah" ibareli. Uz: 24 cm. Kastamonu'dan.
4420. Alem. Demirden olup kırıktır. "Ya Allah; Ya Muhammed" ibareli. Uz: 33 cm. Kastamonu.
4421. a. Alem. Teneke. Sarı yıldızlı, "Ömer" ibareli. Uz: 31 cm. Kastamonu.
4422. a. Alem. Teneke, sarı yıldızlı; üzeri "Ali" ibareli. Uz: 31 cm. Kastamonu.
4423. a. Alem. Sarı teneke. Kenarları delikli, üzerinde "Muhammed" ibareli. Uz: 34 cm. Kastamonu'dan.
4424. a. Alem. Sarı teneke; kenarları delikli, üzerinde "Allah" ibaresi yazılı. Şekilce "4423" gibi. Yüksek: 34 cm. Kastamonu'dan.
4425. a. Alem. Teneke. Sarı yıldızlı, üzerinde "Osman" ibareli. Uz: 31 cm. Kastamonu.
4426. a. Alem. Teneke. Sarı yıldızlı, üzerinde "Muhammed" ibareli. Şekilce "4421" gibi. Uz: 31 cm. Kastamonu'dan.
4427. a. Alem. Teneke. Sarı yıldızlı, üzerinde "Allah" ibareli, şekilce "4421" gibi. Uz: 31 cm. Kastamonu.
4428. a. Alem. Teneke. Sarı yıldızlı; üzerinde "Ebubekir" ibareli. Şekilce "4421" gibi. Uz: 31 cm. Kastamonu.
4429. a. Alem. Teneke, tamir görmüş, üzerinde "Maşallah" yazılı, sapında ağaç parçası var. Uz: 37 cm. Kastamonu'dan.
4436. Alem parçası. Kırık olup; tunçtan; "Allah" ibareli. Uz: 22 cm. Seyyid gazi'den. Eskişehir.
5132. Alem başlığı. Ağaç, kırmızı boyalı, Bir kolu kırıktır. Uz: 41 cm. Kastamonu'dan.
5405. Kubbe Alemi. Pirinçten. Kaidesi armut biçimi iki esas top ile üç yuvarlak halkadan ibarettir. Üstü boynuz şeklindedir. Ortasında bir yaprak vardır. Yüksek: 59 cm. İstanbul Şehzade Evkaf anbarından.
5432. Alem. Pirinçten kesmedir. Heyeti umumiyesi armut şeklindedir. Zirvedeki "Allah" ibaresi altında sıra ile karşılıklı olarak üslûplaştırılmış kuş ve arslan resimleri bulunmaktadır. Arslan'ın pençesi altında diğer bir hayvan vardır. Yüksek: 24 cm. Eskişehir Seyit gaziden gelmiştir.

5433. Alem. Piringten kafesvari işlenmiş olup zirvesi üç teber şeklindedir. Safihanın ortasında "Allah, Muhammed, Ali" ibaresi bulunmakta ve bunu, en başta "Ali el-murtaza" ibaresi gelmek üzere on iki madalyon içinde on iki imamın adları çevrelemektedir. Yük: 72 cm.

5434. Alem. Piringten kafesvari işlenmiştir. Mustatil safiha içinde zülfükar şekli ile şu yazı vardır:

Kale el-Nebiyi Aleyhi el-selâm

La feta illa Ali, la seyfe illa zülfükar.

Altında:

Afkar-el verâ, hadim el-fukara

El-şeyh el-hac Feyzullah min evlâd-ı el haç Bektaş, sene 1173

Diğer yüzünde:

Veli kaddese sirrehu nahfi ve enceli. Seccade nişin. Astane-i şerif. Yük: 65 cm. Hacıbektaş'tan gelmiştir.

No: 5434 Sağda:

- ١ — قال النبي عليه السلام (السلام)
٢ — لافئ الاعلى
٣ — لارف
٤ — الا ذوالفقار
٥ — اقر لوزى خادم انقرا/شيخ الحاج
٦ — فيض الله من اولاد/الحاج بكتاش
سنة ١١٧٣

Solda: altt:

- ٧ — ولي قدس سره
نحني وانجلى
٨ — سجاده نشين
استانه شرف.

5435. Alem (Sancak başlığı). Bakır; üstü sarı yıldızlı ve yazılı. Hacıbektaş'tan.

5436. Alem. Piringten armut şeklinde top üzerine yine armut şeklinde kafesvari işlenmiş iki yanında ejderli olup üzerinde şu yazılar vardır:

- 1 — Üstte: Allahü vahdebü, la şerikelehü.
2 — Ortada: Allah, Muhammed, Ali,
3 — Ayetül kürsü
4 — Allahümme Salli'alâ Muhammed El Mustafa ve Ali El-Murteza ve Fatma El-Zehra ve on iki imam adları. Yük: 75 cm. Hacıbektaş'tan.

5437. Alem. Demir safiha üzerinde altın kakma ile sağ tarafta: "Nasrünmin-Allah ve fet-hün karib ve beşşir el-mühinine ya Muhammed

ya Ali hayr el-beşer. Rabbenâ ifteh beynena ve beyne kavmine bil hakkı ve ente hayr el-falihin. Ya fettah." Kurs ortasına "Allah, Muhammed, Ali" yazılı. Sol tarafta altın kakma çiçekler arasında aynı ibare yazılıdır. Ortasında: 989 tairhi ve ibaresi yazılı. Kurstan üç çatalı bir kılıç şekli uzamakta ve onu sekiz ejder başı ile süslü demir çubuk ihata etmektedir. Yük: 94 cm. Hacıbektaş'tan. Yapan: Amel-i Haydar Han (?).

5438. Alem. Gümüşten kafesvari işlenmiş olup armut biçimindedir. Zirvedeki üç bölümden ibaret olup her biri ejder ile çevrilidir. Üstteki ejderin başları kopmuştur.

1 — En üstte: "Ya Allah" onun da altında:

"Mustafa Kemâl ehli bulur her yerde yerin.

2 — Karşılıklı: "Muhammed, Ebubekir, Ömer, Hasan, Hüseyin".

3 — "Osman"; "La ilâhe illâ-Allah, Muhammed el-resul Allah, Ali Veli-yü Allah".

(Allah ve Muhammed kelimeleri ejder çerçeve içine alınmıştır).

Sağdaki ejderin üzerinde:

"Cihan bir ejderhadır ağzın açmış." ibaresi yazılıdır. (Karşısı silinmiştir). Hayli tamir görmüştür. Yük: 56 cm. Afyon karahisar'dan gelmiştir.

Vakf-i Divâne Mehmet efendi: 'Ameli Musli. Tarih sene 1070.

Sağda:

- ١ — يا الله
٢ — مصطفى
٣ — محمد . حسن حسين . ابوبكر عمر
٤ — عثمان . لا اله الا الله . محمد رسول الله . على ولي الله .
٥ — جهان بر اژدرهادر آغزن آچش . . .

Solda:

- ٦ — وئف . . . دیوانه محمد افندی .
٧ — عمل موسى . تاریخ سنه ١٠٧٠

5439. Alem. Demirden kafesvari işlenmiş bir kurs olup üstünde iki çatal zülfükar vardır. Kursun oturduğu sap üzerindeki top kafesvari işlenmiştir. Kursun üzerinde ortada: "Ya Allah, kenarında ise Muhammed el Mustafa, Ali-el Murtaza"dan sonra on iki imam adları bulunmaktadır. Yük: 75 cm.

5440. Alem. İki ejder başına tutturulmuş uzunca bir delikli safiha üzerinde sağ ve solunda: "İzzi li Mevlâna el-Sultan el-Melik el-Eşref ebu el-nasır Kaytbay azze nasrehü". Sapı üzerindeki top oyma noktalarla süslüdür. Uz:

69 cm. (Kırşehir Ahi Ervan Türbesinden.)
Memlûk devri eseri.

قَاتِبَايْ عَزْمُولَانَا السُّلْطَانَ الْمَلِكِ الْأَشْرَفِ إِبْرَاهِيمَ عَزْمُولَانَا

Diğer yüzünde:

- 1 — Muhammed, Resul el-Allah
- 2 — La ilâhe illâ-el-Allah
- 3 — ve beşşir el-müminin-e ya Muhammed
- 4 — Nasrû'n mine Allahi ve fethün karib

Yük: 57 cm. Kırşehir Ehi Ervan Türbesinden.

5441. a. b. Alem Piringten Levha üzerinde şu ibareler vardır: Sağda:

- 1 — Hazret-i Abbas-ı Ekber Raziyallah-ü anhü
- 2 — Kaddese sirrehü el-Mennan
- 3 — El-din Muhammed Ahi Evrân
- 4 — Ser-i çeşme-i Sultan Şeyh Natır
- 5 — Pir-i piran aziz-i azizan.

7815. Alem. Piringten "Ya Allah, Muhammed, Ali" üstünde ay. Yük: 40 cm. Kocaeli'den (İzmit).

7817. Alem. Piringten kafesvarî işlenmiştir. Üzerinde "Kelime-i Tevhid" yazılıdır. Yük: 52 cm. Kocaelin'den gelmiştir.

8929. Alem. Piring. İçinde "Muhammed" ibareli. Altı kırık Uz: 21.5; Gen: 14 cm. İstanbul Evkafı Şehzade anbarından.

9405. Alem. "Lir" biçiminde. Bakır. Kubbe alemleri. Yük: 59 cm.

9406. a. b. c. d. Alem. Dört parçadır. "Lir" biçimindeki tepesi piring; diğer üç parçası bakırdır. Yük: 105 cm. İstanbul Evkaf anbarından.

9407. Alem. Tepesindeki ay piring, diğer aksamları bakır. Üstünde yer yer cıva yıldızı izleri vardır. Yük: 100 cm. İstanbul Evkaf anbarından.

9820. Kubbe alemleri. Bakırdan, "Lir" biçiminde. Yük: 26.5 cm. İstanbul Şehzade Evkaf anbarından.

9821. Kubbe alemleri. Bakırdan Yük: 42.5 cm. İstanbul Şehzade Evkaf anbarından.

9826. Kubbe alemleri. İki parçadan müteşekkil, piringten kesme "Maşallah". Bombe kaidesi bakırdır. Her iki parça takılı halde. Yük: 54 cm. İstanbul Evkaf anbarından.

9828. Alem. Piring. İçinde "Allah" ibareli. Altı kırık. 25.5×14 cm. İstanbul Evkafı Şehzade anbarından.

9829. Alem. 9828 stilinde: Muhammed.

9846. Alem. Bakırdan, Sırığa takılacak yerinin alt kısmı kırık. Armut biçimindeki bakır plâka "Allah" oyulu. Yük: 34 cm. İstanbul Evkafından.

9850. a. b. Alem. Piringten el biçiminde veya Arapça harflerle "Allah" adı şeklindedir. Sağ avuç içinde: "Allah, Muhammed, Ali", diğer yüzünde: "Fatma, Hasan ve Hüseyin" yazıları bulunmaktadır. Ayrıca parmaklar üzerinde de sağda Ayetül Kürsü, diğer yüzünde Salavat-ı Şerife ile on iki imam adı mühmel olarak yazılıdır. Yük: 27.5 cm. İstanbul Şehzade Evkaf anbarından.

9851. Alem. Direğe takılacak kısmı piringten; üstü süslü demirden çifte balta biçiminde. Baltaların her iki tarafında insan resmi, mızrak kaidesinde iki ejder vardır. Demir kısmı yenidir. Uz: 50 cm. İstanbul Şehzade Evkaf anbarından.

10421. Alem. Piringten. Üzeri cıva yıldızlı, Yük: 96.5 cm. İstanbul Evkaf anbarından. "Küll-i min 'aleyha fan =

كل من عليها فان

10673. Alem. Piringten. Kaidesi üç toplu. Kursu armut biçiminde kafesvarî kesme olarak işlenmiştir. "Allah" ibaresi mevcuttur. Yük: 56 cm. İstanbul Şehzade Evkaf anbarından.

11323. Alem. Piring. İki parça birbirine geçme vidalı, direğe geçecek yeri iki boğumlu, üzerinde "La ilâhe İllallah Muhammed el Resulul-lâah" yazısı vardır. Tepesi kırık ve eksiktir. Yük: 40 cm. Yozgat.

11324. Alem. Piring parça birbirine geçme vidalı. Direğe geçecek yeri bir boğumlu, üzerinde "Maşallah" ibareli. Yük: 23 cm. Yozgat menşeli.

11328. Alem. Piring, iki parça birbirine geçme, vidalı, üzerinde ay yıldız vardır. Yük: 23.5 cm. Yozgat'tan.

11330. Alem. Yuvarlak kurs kafesvari olup: "Ya Allah, ya Muhammed Nasrûn Karib ve beşşir-i müminin" ibaresi vardır. Zirvesi kırıktır. Yük: 45 cm. Boludan gelmiştir.

11845. a. Alem. Piringten çift ejder başı arasında kalb biçimi çerçeve içinde "Allah" ibaresi vardır. Yük: 32.5 cm. Tokat'tan gelmiştir.

11846. a. b. Alem. Demirdir. Kaidesindeki top dilimlidir. Esas kurs kafesvari kesilerek işlenmiş olup iki parçadan ibarettir. Üstteki kursta "Alem" ibaresi; alttaki kursta "Surei İhlas" ile onun ortasında: "Muhammed, Ebu-bekir, Ömer, Osman, Ali" ibareleri bulunmaktadır. Bir iki kurs karşılıklı 4 ejderle sarılmıştır. Yük: 72 cm. Tokat'tan gelmiştir.

11370. Alem. Piring. İki parça birbirine geçme vidalı; içinde "Ya Allah; Muhammed, Ali" yazılı. Yük: 40 cm. Bolu'dan.